

AMBRÓZY BÁRÓ ESETEI VI.

A Barnum- rejtély

EXKLUZÍV
KIADÁS!

fine
selection

BÖSZÖRMÉNYI GYULA

B Ö S Z Ö R M É N Y I G Y U L A

AMBRÓZY BÁRÓ ESETEI VI.

A Barnum- rejtély

Első kiadás

Könyvmolyképző Kiadó, Szeged, 2020

Idus néni emlékére

01

A kétes hírű nőszemély

Marosvásárhely, 1901. március 30.

*A szürke kartondobozban százával heverték a legkülönbözőbb formájú és színű gombok. A finom borjúbőr kesztyűbe bújtatott, kecses női ujjak tétován matattak közöttük, olykor kiemelve, majd visszaejtve egyet-egyét a többi közé. A leány előrehajtott fejjel keresgélt a pulton álló dobozban, ám ha kalapja karimája nem takarja, az arcáról bárki azonnal leolvashatta volna, hogy gondolatai egészen más-
hol járnak.*

– Sikerült választania, kisasszony? – kérdezte alázatoskodva, hangjában mégis szemernyi türelmetlenséggel a nyurga, fecskebajszos bolti segéd. – Amennyiben egyik sem felel meg az ízlésének, a raktárban akad még...

– Nem, köszönöm – emelte fel fejét a fiatal hölgy. – Azt hiszem, ez éppen jó lesz. Keresne hozzá még hat ugyanilyet?

A bőrkesztyűs tenyéren nagy, barna csontgomb hevert, amit néhol haloványsárga vonalkák szeltek át.

– Ahogy kívánni tetszik. – A segéd ügyes mozdulattal csippentette ujjai közé a férfikabátra való apró holmit, majd kék köpenyét suhogtatva a raktárba ment.

A *Dudutz-féle*¹ vegyeskereskedés szárított fűszerek, fényes papírba csomagolt szappanok, különleges dohánykeverékek édeskés párjától volt sűrű. A leányon kívül, aki indigókék ruhájában, könnyű kis kabátkájában, tollakkal és két szerény masnival díszített kalapjában, karjára akasztott esernyőjével a világ nagyvárosaiban aligha keltett volna feltűnést, ám itt, a csendes, jórészt még falunak számító Marosvásárhelyen nagyon is szembeötlő jelenség volt... no, tehát rajta kívül csupán két másik vásárló tartózkodott a boltban. Egyikük a cukorkás pult előtt meregette a szemét, tekintetével majd' felfalva a bőséges kínálatot, miközben apró markában a nagyapjától kapott kétkrajcárost szorongatta. A másik vásárló – fekete főkötős, idős polgárasszony – halgan mormogva matatott a cipőpertlik között, száraz ujjáival próbálván kiokumlálni, vajon melyik lesz tartós, és melyik szakad majd szét az első rántásra.

Ők ketten úgyet sem vetettek a leányra, ám a hosszú pult mögött álló, harmincas éveit taposó tulaj fekete zsakett öltönyében, mint a mohó kíváncsiság eleven kőszobra meredt rá. A leányt zavarta ez a leplezetlenül molesztáló tekintet, aminek rátarti pimaszságát még a csíptetős szemüveg sem volt képes tompítani. Kisgyerekkora óta ismerte *Dudutz Istvánt*², aki Marosvásárhely tán leggazdagabb kereskedőcsaládjának tagja volt. Emlékezett rá égő szemű, mindig készséges tanonc korából, mikor még az apja üzletében kop-tatta gyakorlóéveit, és felderengtek előtte azok az Erzsébet-kerti szép multságok is, ahol a fiatalember, mint a város egyik legjobb partija, eladósorban lévő kisasszonyok folyvást csicsergő gyűrűjét vonta maga köré. Végül Izmael

¹ A marosvásárhelyi Fő (korábban: Széchenyi, ma Trandafirilor) tér 54. sz. alatt álló ún. Lábasház aljában egykor az örmény származású Dudutz család két boltja üzemelt. István a Nagypiac felőli oldalon fűszer-csemege, míg a Kossuth (ma Călărașilor) utcai részen Antal bőr- és posztóboltja állt. A helyiek ma is Dudutz-sarokként emlegetik a helyet.

² Dudutz István kereskedő (1868–1928), felesége Izmael Erzsébet (1876–1915)

Erzsébet lett a szerencsés, aki a nagy és dúsgazdag kereskedőcsalád tagjává válhatott, sok irigyet szerezve ezáltal a város szoknyát viselő, férjre vadászó lakosai között.

István jó kereskedő volt, szerette a vásárlóit, most mégis úgy vizslatta a leányt, mint akit mihamarább kívül szeretne látni az ajtón. Vikszolt bajsza minden alkalommal idegesen rándult, mikor nyílni hallotta az üvegezett bejáratot, mert a csengettyű hangja egy-egy újabb betérőt jelentett, aki hírére vihette, hogy a Dudutz vegyeskereskedésben járt „az a kétes hírű nőszemély”. A pletyka Marosvásárhelyt mindig is gyorsan terjedt, az efféle szóbeszéd pedig nagyon is árthatott az üzletnek. „Hol késlekedik már az a kétbalkezes kölyök?” – morfondírozott magában Dudutz István. – „Mégis meddig tart rátalálni hat barna kabátgombra?”

A szalmával bélelt, egymásra halmozott faládákban hal-kan csörrentek össze a *borvizes*³ palackok, midőn a bolti inas túl nagy lendülettel nyitva a raktárajtót, nekikoccantotta azt az ingatag építménynek.

– Nem tudsz vigyázni, te kajla! – ripakodott rá Dudutz István a fiúra, aki mindjárt holtra sápadt.

– Bocsánat, főnök úr, csak épp a vásárló... Nem akarom megvárakoztatni.

– Hát akkor ne tedd! – intett a bolt tulajaja. – Az a dolgod, hogy a vevő mihamarább ki legyen szolgálva!

A leány szótlánul nézte végig a kellemetlen jelenetet, majd a pultra sorakoztatott gombokra pillantva bólintott. Az inas barna papírzacskót vett elő, belesöpörte a portékát, majd átadta azt az ifjú hölgynek.

– Parancsoljon, Hangay kisasszony! Fizetni a kasszánál méltóztatik. Legyen máskor is szerencsénk!

Emma meg mert volna rá esküdni, hogy miközben átlépte a bolt küszöbét, Dudutz István megkönnyebbült sóhaja még taszajtott is rajta egyet.

³ A szénsavat tartalmazó gyógy- vagy ásványvíz erdélyi neve, amit borkútból termelnek ki.

„Úgy tetszik – gondolta keserűen –, hogy a vásárhelyi asszonyok villás nyelvéből freccsenő méreg immár a jó kereskedőket is elérte!”

A Széchenyi teret lustán csepergő, hideg eső áztatja, mégis sokan jártak az utcán. Emma megállt a bolt kihajtott ajtópalettája előtt, ami egyben reklamírozó táblaként is szolgált, és szétnyitotta sötétkéek esernyőjét. Mögötte a karcsú nőalak, amit kétszeres életnagyságban festettek a fára, hatalmas virágcsokrot emelt bal válla fölé, így közölve a nagyerdeművel, hogy a vegyeskereskedésben az illat- és tisztítószereken kívül kiváló minőségű virág- és növényvetőmag is kapható. A sáros kövezeten épp ekkor araszolt tovább a *Szent György utca*⁴ irányába egy kétkelekű kordé, amit nyűtt arcú parasztember húzott, önmagát fogva a hámba. A keservesen nyikorgó kocsin egyetlen hatalmas faláda és jó néhány hosszú deszka kapott helyet, s mert semmivel le nem kötözték azokat, egy bordó ruhás, fehér fejkendő asszony lépkedett a kordé mellett, két kézzel tartva a szállítmányt, miközben arra is vigyáznia kellett, hogy a szoknyáját be ne kapja a kerék. Mivel keresztezték az útját, egy bőrkötényes sintér, aki soványka szamarat vezetett kötélén a végzete felé, megállt, hogy elengedje őket. A kordét húzó férfi, bár ez még nehezebbé tette a dolgát, egyik kezével puhára ázott kalapjához nyúlt, és megemelve azt köszönte szépen a sintér türelmét.

Emma a bolt esővető eresze alól kilépve épp azon töprengött, hogy benézzen-e a szemközti sarkon lévő *Falkenstein-féle ékszerüzletbe*⁵ – papuskának ugyanis előző nap elszakadt az óralánca –, mikor az éles fütty felharsant. A samár ezt hallva hátracsapta két fülét és bánatos, a fuldoklók hörögésére emlékeztető hangot hallatott, a bordó ruhás asszony pedig a válla fölött pillantott hátra, megkockáztatván, hogy

⁴ 1990 óta Revoluției, azaz Forradalom utca.

⁵ Falkenstein Ödön arany-, ezüst-, ékszer- és óraüzlete a Szent György és a Kossuth utca sarkán állt.

elkalandozó figyelme miatt a kordé rakománya mind a földre hullik.

– Nédd mán, Perc, mit tanátam! – rikkantott a Kosuth utca közepén állva egy veres képű, nyurga legény, aki a *főgymnasium*⁶ egyensapkáját viselte. Szempillantásba sem telt, a Lábasház mögül mindjárt négyen is csatlakoztak hozzá, ő pedig egyenest a messzi Korzó kávéház irányába mutatott.

Emma nem sokat törődött a hangoskodó diákokkal. Úgy döntött, ha már egyszer rászánta magát, hogy kilépjen az utcára, hát megveszi azt a fránya óraláncot, hadd örüljön a drága papuska. Elvégre a gombvásárlást is sikerült többekévéb sértetlenül megúsznia, nem számítva a rosszálló tekintetek okozta könnyű karcolásokat, amik a lelkét érték. Persze még ennyinek is bolond lett volna kitenni magát, ha a cseléd, akit nagy nehezen sikerült felvenniük, két hét után ki nem lép. Szegény lány... Úgy sírt, mint a záporosó, és sehogya sem akarta elárulni, miért hagyja el őket, de Emma sejtette az okát. Más házak cselédjei, akikkel vásárlás közben találkozott, kezdhették el gúnyolni őt, amiért a „rossz hírű Hangayékhoz” szegődött. Erős lélek kell ahhoz, hogy ilyesmit az ember kibírjon, és ez a csíki lányka bizony ilyesmivel nem bírt.

– Ez az?

– Leteszem rá a nagyesküt, koma!

– Tán láttad már máskor is?

– Azt nem, de mégis felismerem.

– Honnét, te ló?!

– Onnét, hogy más nem lehet, mivel én ebben a városban minden nőt ismerék!

A sebesen pergő vitát Emma már aközben hallotta, hogy a Dudutz-sarokról Falkenstein üzlete felé indult. Láta, hogy a falra szerelt „Tilos köpködni!” feliratú tábla alatt egy férfi

⁶ A marosvásárhelyi Róm. Kat. Főgimnázium 1903-ig a Lábasház emeletén működött. Az elemi iskolát 1702-ben alapították a jezsuiták, és csak később vált nyolcosztályos főgimnáziummá.

dohánylétől barna tócsát sercint a földre, és az sem került el a figyelmét, hogy többen is visszafogták lépteiket, mert a diákok vitája felkeltette az érdeklődésüket.

– Kapaszkodjunk össze! – javasolta az imént Perecnek szólított gimnazista. – Verselni jól csak úgy lehet!

Újabb vad kamaszröhögés harsant, majd a sárban csuszszano cipők szabályos, bármely nemzeti ünnepre megfelelő sorfalat alkottak.

Emma óvatosan kerülgette a tócsákat, és próbált kizárólag az esernyőjén kopogó vízcseppekre figyelni. A Kossuth utca egyik üzlete elől társzekér indult el zörögve, miközben a *Budapesti Ruharaktár*⁷ épületéből két komor arcú férfi lépett ki, és a kislány, aki imént még Dudutz István cukorkás pultja előtt ácsorgott, most nyalókát cuppogtatva meresztette szemét a sebesen kialakuló utcai vircsaftra.

– *Töri Emma a lencsét...*

A rigmus első sora úgy érte az úttesten áthaladó leányt, mintha pofon vágták volna.

– *Várja a jó szerencsét...*

Állát felvetve gyors pillantást vetett a négy diákra, akik ettől vérszemet kapva, egyetlen szuszra süvöltötték el a csúfolódó következő két sorát:

– *Báró viszi a padra,*

*Recseg a pad alatta!*⁸

A járókelők tetszését nyomban elnyerte a rögtönzött előadás, bár a legtöbbszörnek akkor még fogalma sem volt róla, hogy ki a gúnyvers célpontja. A szamaras ember felnevetett, a köpködő elégedetten harakolt, két arra járó asszony pedig összeszúgva az ékszerbolt felé igyekvő leányra szegezte átható tekintetét.

Emma tökéletesen tisztában volt vele, hogy ezzel hibát követ el, a Kossuth utca közepére érve mégis megtorpant. A diákok széles vigyorral a képükön várták, mond-e valamit, ám ő egyszerűen csak sarkon fordult és hazafelé indult.

⁷ Valójában Budapestről hozott használt ruhák boltja, afféle korabeli turkáló.

⁸ Pusztafalun, Abaúj megyében gyűjtött korabeli csúfolódó.

– *Töri Emma a diót,
készíti az ágyikót...*

A környül csoportosuló bámészokból immár bátran, a rigmust variálókat biztatva tört ki a nevetés. A nyalókás kislány továbbra sem értette, mire megy ki a játék, mégis velük kacagott, cseppet sem törődve azzal, hogy a csepergő eső eláztatja csinos kis kalapját, amit pedig úgy szeretett.

– *Bárót vár a dunyhába,
nyiszog az ágy alatta.*

Emma egyre sebesebb léptekkel, lehajtott fejjel sietett hazafelé. Már *Hary úr*⁹ boltja előtt járt, mikor a rigmus ismét felharsant, méghozzá közvetlenül a háta mögött.

– *Töri Emma a lencsét...*

A négy diák továbbra is egymásba kapaszkodva táncolt utána, és kipirosodott arccal süvöltötte a csúfolódót. Nyomukban immár egész kis népsereglet keletkezett. Cseléd-lányok a kosaraikkal, fejkendős asszonyok, málé gyerekek, nyalka hivatalnokok éppúgy akadtak közöttük, mint kime-nőjüket töltő bakák, spárgával átkötött csomagokat cipelő küldöncök, sőt két idős úr, akik rosszálló tekintettel követ-ték az eseményeket.

A rigmus első versszakát a gimnazisták oly közel merész-kedve adták elő, hogy Emma már-már attól tartott, a szok-nyája szegélyére lépnek. A Hangay-ház még messze volt, a járda is rettentőmód csúszott a parasztcsizmák által felhor-dott sártól, és az esőcseppek, mint a csúfolódó szavak, egy-re csak hulltak rá.

– *Töri Emma a diót...*

A leány belátta, hogy nem menekülhet tovább, hisz a négy ostoba kölyök elől való szégyenteljes megfutamodás csak egyre borzalmasabb helyzetbe sodorja. Rögvest az ele-jén szembe kellett volna fordulni velük, a hangadónak leke-vernü két gyors poffot, és aztán emelt fővel menni tovább. Igen, ezt kellett volna tennie, de talán még nem késő...

⁹ Hary Géza divatáruüzlete 1901-ben a Széchenyi tér 23. alatt, a Bányai-ház-ban találtatott.

– Megállni!

Emma először fel sem fogta a mennydörgő kiáltás értelmét. A háta mögött konfliskerek csikordult a járdaszegélyhez, vasalt talpú cipők csattantak a kövezeten, majd a férfi ismét elbődült.

– Csécsi! Horváth! Fabulás! Pereszleghy!

A diákokban benn rekedt a rigmus. Emma lépett még néhányat, majd a divatáruda vászon esővetője alá húzódva fordult hátra.

Fekete öltönyös, arany óraláncos, hegyes bajszú férfi volt, aki a konflist megállítva, sétatálcáját magasba emelve sorolta a neveket. Prémgalléros kabátját kigombolta, így annak két szárnya úgy lobogott természetes alakja körül, mint ha ő maga volna a Sátán setét szárnyú angyala, aki épp az imént ereszkedett le az esőfelhők közül. Egyenest a diákokhoz lépett, akik már nem kapaszkodtak egymásba, bár elfutni sem mertek.

– Pimaszok! Elvetemültek! Senkiházi himpellérek! Hát ekként viselkedik egy főgymnáziumi deák? Erre nevelte magukat az a drága, vérző szívű édesanyjuk? Efféle utcai viselkedésre okította szorgos munkában elgyötört édesatyjuk? Gúnyversgajdolás? Hölgyek molesztálása? Hát ezt tanítjuk mi maguknak, fiatalurak, kérdem én?! Ezt? Ezt? Ezt?

Ahogy négyszer is elismételte a végső szót, úgy legyintett négyszer fürge tenyerével és verte le sorra a diákok csálé egyensapkáját.

– Kotródás! – üvöltötte eztán, sétatálcájával a Lábasház irányába mutatva. – A kicsapásukat pedig még ma átgon-dolom.

A diákok felkapkodták sapkáikat, és futásnak eredtek. A báméskodók jó része azonban, bár a komédiának vége szakadt, továbbra is a bolt előtt ácsorgó leányt fixírozta, azt remélve, hogy a botránynak ezzel még nincs egészen vége. A férfi dühösen fújta, a fejét csóválta, majd három hosszú lépéssel Emma előtt termett, és kalapját emelve meghajolt.

– Rettegi – mutatkozott be. – *Rettegi Géza*¹⁰ igazgató. Kérem, bocsásson meg nekem az inzultusért, ami kegyedet érte.

– Önnek? – csodálkozott a leány. – Hisz épp maga volt az, aki megmentett!

– Azok ott négyen – intett Rettegi a távolodó diákok után – az én tanítványaim, ám a viselkedésüket látva úgy vélem, a munkám fabatkát sem ér.

– Túl szigorú magához, igazgató úr.

– Meglehet. Majd még ezt is átgondolom. Most viszont arra kérem, fogadja el a konflisomat, és azzal térjen haza a kisasszony.

– Hangay Emma!

– Tudom, kicsoda kegyed, és azt is, hogy nem ajánlatos egyedül sétálnia Vásárhely utcáin. A zavargások óta a népek rendkívül nyugtalanok. Elég egyetlen apró szikra... provokáció... ok arra, hogy a saját fájdalmukat másba oltsák...

– Értem – biccentett a leány. – És szívből köszönöm ezt a... hasznos leckét.

A konflis Rettegi intésére közelebb gördült, a férfi pedig karját nyújtva segített Emmának felszállni. A báméskodók elégedetlenül oszlottak szét, ám néhányan máris arról kezdtek pusmogni, hogy „lám, lám, az a rosszéletű Hangay lány már a paptanárt is megbabonázta”.

Emma jobb kezének kisujja a leheletnyi flastrom alatt izzón lüktetett, pedig az imént még vajat is kent rá. Alig tíz perce, miközben a szűk konyhában a levest melegítette, véletlen hozzáért a tűzhely rostélyához, így égetve meg magát. Boszszantó kis malőr volt ez csupán, ő mégis úgy érezte, hogy sírni volna kedve.

– Íztelen – mordult Hangay Árpád az asztal túlfelén, felragadva a havasi pásztorlánykát formázó sőtartót, melynek

¹⁰ **Rettegi Géza** (1859–1925) pap, tanár, 1890 és 1922 között a marosvásárhelyi főgimnázium igazgatója.

feje búbján apró likacskák adtak utat a benne tárolt fehér kristályoknak. – Én mondom, ez a séf fabatkát sem ér.

Emma nem válaszolt. A könyvkereskedés fölött vacsoráltak, mint mindig, ám a hangulat most a szokottnál is nyomottabb volt. A leány gondolatai folyvást elkalandoztak, papuskát pedig szemmel láthatóan bántotta valami, de ahelyett, hogy előállt volna a farbával, inkább az ételt szidta.

– A tésztát is túlfőzte az a kókler – turkált kanalával a tyúklevésben Hangay Árpád. – A zöldség meg szálkás.

Emma, bár még maga sem végzett saját adagjával, felállt és a közepén kerekedő porcelántálért nyúlt.

– Hozom inkább a sültet – mondta. – Az szokott ízleni.

– Eh! – legyintett papuska, letéve kanalát. – Bolond vénember vagyok, ne is törődj velem!

Emma óvatosan lépkedett lefelé a keskeny lépcsőkön, majd a konyha felé indult. A könyvkereskedés földszinti traktusa némán, sötétben ásított körötte, amitől ismét rossz érzése támadt. Amíg volt cselédjük, a ház elevennek, élettel telinek tűnt, ám amióta kettesben maradtak, a könyvek máskor oly barátságos nyomdaillata penészes kriptaszaggá, a mestergerenda halk roppanása félelmetes recsegéssé, a kályhában duruzsoló tűz mormogása fenyegető hörgéssé változott.

– Báránysült – tette Emma az asztal közepére a második fogást. – Igazán ínycsiklandónak tetszik.

Hangay Árpád megint csak mordult valamit, vizsla szemmel figyelve, amint a leánya leheletnyi köretet és hozzá csipetnyi húst szed magának.

– Aztán történt-e valami idehaza? – kérdezte, miután kiszedte a saját adagját, jó adag csalamádét púpozva a bárány mellé.

– Hirsch úr átrendezte a német nyelvű könyvek polcát – felelte Emma. – Azt mondja, így a gót betűs címek jobban olvashatók.

– Na! – hagyta jóvá a hírt Hangay úr.

– Én magam pedig a kirakati könyvek közül vettem be néhányat, mert kiszívta őket a nap, de nem mindegyikből találtam friss példányt.

– Azokból aligha érdemes újat rendelni – legyintett most a villájával papuska. – Ha volt ideje a napfénynek megfakítani őket, az annyit tesz, hogy a kutya se vesz belőlük.

A következő néhány percben némán zörgették evőeszközöiket, bár ez inkább tétova matatás volt, mivel étel alig fogyott a tányérjukról.

– Az építkezés hogy halad? – szólalt meg végül Emma.

– Halad – biccentett Hangay Árpád, úgy téve, mintha a báránsült egy különösen inas darabkáját próbálná elvágni, pedig a hús tökéletesen porhanyós volt. – Ez az új pallér igazán érti a dolgát. Ha így haladunk, ősszel tán már ki is nyithatunk és... A kirelejumát neki, ebből elég!

Papuska kése, villája hangos csörömpöléssel esett a tányérra.

– Ez sem ízlik? – kérdezte Emma. – Készíthetek valami egyszerűt, ha...

– A báránynak semmi baja – tolt el magától az ételt Hangay Árpád. – Velem... – bökött a mellkasára, és mivel ujja beakadt a gallér mögé gyúrt, ruháját óvó damasztkendőbe, mindjárt letépte azt, hogy az asztalra dobja. – Velem van baj, édes kislányom, csakis velem! Mert én biz’ semmi több nem vagyok, mint egy önző vénember, aki annyira belepistult a maga mániájába, hogy észre sem veszi szerettei boldogtalanságát.

Emma fürkészőn nézte papuskát. Vajon mi lelte az öreget? Tán csak nem jutott fülébe a Dudutz-bolt előtti affér azokkal az ostoba gimnazistákkal? A leány már túltette magát a dolgon, legalábbis erről győzködte önmagát, és inkább azon törte a fejét, hogy miként szerezhetne új, megbízható, jó személyzetet, mely a kisvárosi pletykák viharában is kitart mellettük, míg aztán el nem csitul ez az egész kicsinyes fergeteg.

– Ma odaát jártam – szólalt meg ismét Hangay Árpád, szivarjával, amit időközben gyújtott, bal kézre intve.

– A Lázár-házban? – vonta össze a szemöldökét Emma. – Nóra grófnőnél?

– Nála bizony. Nagyon kedvesen fogadott, bár az inasa, az a Zebulon...

– Nepomuk! – helyesbített Emma, aki rendszeres vendég, afféle házi barátné volt Nóra számára, így a személyzetét is névről ismerte.

– Egykutya! – pattant fel Hangay Árpád oly lendülettel, mint aki épp kiszaladni készül a világból. – Nem az inas itt a tényező!

– Akkor hát ki?

– Te vagy az, kislányom! Csakis te!

Emmát rossz érzés fogta el. Papuska általában csöndes, megfontolt, óvatos és visszahúzódó férfiú volt, ám ha valamit különösen fontosnak, sürgetőnek érzett, úgy elkapta a hév, hogy a maga feje után kezdett *intézkedni*. Az efféle nekibuzdulásból aztán gyakorta kerekedett olyan ribillió, amit annak idején folyvást Milinek és Emmának kellett elsímítani.

– Miféle dolga lehetett papuskának a grófnővel, ami engemet érint, mégse kérdezett meg felőle? – sóhajtotta a leány lassú, szigorú szóval.

– Annyi, hogy én nem értem a nőket – felelte Hangay Árpád bűnbánóan. – Sose nem is értettem őket! Drága édesanyádon könnyű volt kiigazodnom, mert ő szókimondó asszony volt, éppúgy, miként a húgod. A női lélek azonban a legtöbb esetben oly furmányos teremtése Istennek, amit tán még ő maga sem ért. Így tehát egy olyan szakértőhöz kellett fordulnom, aki női mivolta által eme témában csakis okosabb lehet nálam, és a helyes útra igazíthatja az én ostoba fejemet.

Mindezt a könyvkereskedő oly bumfordi, kisfiúsan szégyenkező tónusban adta elő, hogy Emma képtelen volt megállni nevetés nélkül. Mindjárt talpra is szökkent, és átölelve a hökkent Hangay urat, heves csókot nyomott a „vénember” kipirult orcájára.

– Még hogy a papus nem ért a nőkhöz – mondta. – Hisz látja, máris felderítette a napomat! Most már csak azt bökje ki végre, mit tört és zúzott odaát, a Lázár-házban, amit majd holnap nekem kell öszvecsirizelnem?!

– Van mit – ismerte el Hangay Árpád. – Még hozzá tenmagadat!

– Engemet?

– Úgy bizony! Te ugyanis, miként azt sejtettem, boldogtalan vagy itt, Vásárhelyen!

Emma tiltakozni akart, papuska azonban a tőle telhető legnagyobb szigorral – vagyis kissé rémült, de azért elszánt tekintettel – elébe vágott.

– Nóra grófnőtől tudom, mert én magam süket vagyok rá, hogy az egész város a lányaimon élesíti kígyónyelvét. Ezért nem jársz te a Lázár-házon kívül sehová, ezért nincs cselédségünk, és ezért kell a vacsorát egy pocsek séf keze alól, a Transylvániából hozatnunk.

– Főzhetek én is! – kapott a szón Emma, de Hangay úr megint leintette, jókora hamukukacot pottyantva a vastag szőnyegre.

– Főzhetnél, ha más dolgod nem volna! – jelentette ki eztán. – Csakhogy van! Össze kell csomagolnod és fel kell utaznod a székesfővárosba, hogy rátalálj a saját boldogságodra!

– Nem hagyhatom megint egyedül a papust!

– Pedig az sokkal kevésbé fájna nekem, mint napról napra nézni, ahogy a bánatba, magányba, unalomba belesorvadsz – mondta a könyvkereskedő csendes, meleg hangon. – Egyébként is szeretted volna megtekinteni annak az amerikai cirkusznak a műsorát, ami hamarost az országba érkezik. Ha jól tudom, kedves barátnéd, Madame Orlócy, aki Pozsonyban megmentette az életedet, szintén a truppal utazik.

– Így igaz – sütötte le hirtelen a tekintetét Emma, mintha valami szégyellnivalója volna. Hangay Árpád nem sejtette, de Madame Orlócy említése a leánynak rögvest azt a levelet

juttatta eszébe, amit néhány napja kapott kézhez, s ami oly végtelenül elkeserítette, hogy a tartalmát még gondolatban sem szerette felidézni. – Én mégis maradnék...

– Fittyfenét maradnál, no! – súgta szelíden, csendesen, picinykét szomorkás, ám annál bölcsebb mosollyal papuska. – Csomagolsz és mész, ahogyan kell. A madárfészeknek se azért nyitott a teteje, hogy az eső kedve szerint kopogtasson a fiókák kobakján, hanem mert engednie kell kirepülni azt, amelyik már megérett rá. Így mondta ezt nekem Nóra grófnő, mikor kikértem a véleményét, és igaza van! Neked, kislányom, máshol vetett ágyat a boldogság. Keresd meg okosan, feküdjél bele, és ezzel szerezz örömet a te papuskádnak. Amúgy pedig – derült fel hirtelen a könyvkereskedő, széttárva karját, s ezáltal újabb hamuférget szórva a szőnyegre – engem se kell ám féltened, jól megleszek! Az épülő szállodával ezer a dolog, cselédek is kerítek majd a házhoz, addig meg átjárok vacsorálni a Transylvániába, és ha megint túlfőzi a tésztát, hát magam teszem helyre azt a mihaszna séfet, de úgy, hogy megemlegeti!

Emma ismét átölelte papuska nyakát, oly szorosán, mint ha soha többé nem akarná elengedni őt, s miután könnyei eláztatták az öregúr házikabátjának vállát, csak annyit sügött a fülébe:

– Köszönöm!

Pest, 1901. április 1.

A Keleti indóház éppoly zsúfolt, zajos és füstös volt este kilenc órakor, mint a nap más szakában. A másodosztályú kupékból gyűrt arcú utazóügynökök, messzi városokból, falvakból érkező bor-, gabona- és fűszeralkuszok, családlátogatóba jött, ámuló tekintetű leányaikat terelgető asszony-személyek, reményekkel teli, állást, sikert, szerelmet kereső fiatalemberek szálltak le sorra. A hordárok éles hangú

kurjantásokkal hívták fel magukra a figyelmet, és egymást félrelökve, nyikorgó taligáikat tolva már rohantak is oda, ahol hívó kezet láttak emelkedni a tömeg fölé.

Hangay Emma türelmesen várt, míg a kocsí, amiben az utóbbi órákat töltötte, egészen kiürül. Mikor a kalauz sorra járta a fülkéket, ellenőrizvén, nem maradt-e bennük olyan utas, akit elnyomott a buzgóság, vagy tán a monoton rázkódás ellenszereként fogyasztott papramorgó, a Marosvásárhelyről érkezett leány is felállt, és elhagyta a vonatot. Karján csupán egy egyszerű vászon útitáska függött, benne poggyászeggyel, melyre majd kiadják a csomagját. Amint a kalauz erős kezébe kapaszkodva leóvakodott a vaslépcsőn, máris mellette termett a hordárok egyike, és kissé unott főhajtással ajánlotta szolgálatait.

Miközben Emma az útiládájára várt, tétován sétálgatott a peronon. Oly sokféle ember zajongott, lökdösődött, nyüzsgött a Keleti indóház hatalmas csarnokában, hogy rá senki ügyet sem vetett. Reménykedve lesett a bejáratok felé, hátha máris meglátja Milit, akinek előző nap sürgönyözött várható érkezéséről, ám csalódnia kellett. Csupa ismeretlen, idegen arc, a Monarchia teljes repertoárja mutogatta ott magát nyalka katonatiszektől a pajeszos zsidókon át egészen a fekete ruhájukban, fehér fityulájukban tovasiető, mindig párosával közlekedő apácákig. Emma hirtelen rettentő árvának és elveszettnek érezte magát, így legszívesebben azonnal felszállt volna az ellenvonatra. Tán meg is tette volna, ha nem jutnak eszébe a Dudutz-sarkon óbégató gimnazisták, a Széchenyi téren átvágó polgárasszonyok megvető pillantásai, és az a vaskos, durva röhögés, ami a csúfolódót hallgató férfiak torkából tört elő.

– Budapest az én jótékony rejtekhelyem – súgta maga elé, s ettől egy csapásra megnyugodott.

A hordár kiváltotta a bőröndjét, majd visszatérve kérdően nézett rá.

– Kövessen, kérem – szólt Emma, és határozott léptekkel a kijárat felé indult.

A névtelen tér¹¹, melynek közepén Baross szobra magasodott, gázlámpák méla fényében fürdött. A hordár, sapkáját a tarkójára tolva, óvatosan döcögtette le kétkerékű pakk-kocsiját az állomás lépcsőin, majd nagyot szippantva a hús levegőből a Kerepesi és Csömöri út találkozásánál lévő bérkocsiallás felé pillantott.

– Kívánja a kisasszony, hogy fogjak egy konflist? – kérdezte, és már indult is volna, de Emma megállította.

– Köszönöm, nem szükséges. Jönnek értem.

– Ahogy parancsolni tetszik – vont vállat a hordár, gyorsan éledő türelmetlenséggel hordozva körbe a tekintetét. A tér fái, bokrai közt kanyargó sétányokon sietős léptű nők és férfiak haladtak a *barna villamos*¹² megállója felé, vagy épp ellenkező irányba, a köztemető, a *József Főherceg Szálloda*¹³ és a Szent Rókus Kórház felé. A Baross-szobor körül vidékről érkezett, kicsinyke batyujukat karjukon, né tán hátukon hordozó fiatal parasztlányok ácsorogtak, s mivel épp egyetlen cselédszerző sem mutatkozott, aki munkát kínálhatott volna nekik, egymás közt fecsegve töltötték az időt.

Mikor a barna tuja menetrend szerinti következő járata elcsörgött a Belváros felé, a hordár torkát köszörülve így szólt:

– Látjuk-e már azt, akire várunk, kisasszony?

Emma a táskájába nyúlt, pénzt vett elő és a kérges tenyérbe nyomta.

– Tegye csak le ide azt a csomagot – mutatott a kövezetre. – Várni egyedül is tudok, magának pedig az indóházban biztos sok a dolga.

¹¹ A Baross tér csak 1902-től viselte nevét.

¹² A Budapesti Közúti Vaspálya Társaság (BKVT) sötétbarnára festett villamosai 1897-től indultak a Baross-tér mellől.

¹³ Sziklay Sándor szállodája, mely 1899-ben már biztosan állt, de semmi más adatot nem találtunk róla. Az épület ma is áll, aljában – a kávéház helyén – bank, zálogház stb., fölöttük lakások találhatóak.

– Hát bizony ilyentájt, mikor több szerelvény is befut...
– hajolt meg a hordár, ám aztán mégis tétovázni kezdett. –
Már ne tessék haragudni, de jó écesz¹⁴ ez?

– Parancsol?

– Nincs nekem ehhez semmi közöm, kérem – vonogatta vállát a vasúti pakkos, mint aki máris megbánta, hogy szóra nyitotta a száját. – Ez a környék azonban setétedés után nem való olyan kisasszonynak, mint kegyed. Különösen, ha egyedül van.

A leány elmosolyodott.

– Nincs mitől félténie, bácsi – mondta csendesen. – Éltem én már a Tabánban is, és ott sem vigyázott rám senki.

– Ja, hát úgy egészen más a csízió, kez'csókolom! – derült fel a hordár borostás arca, és már a lépcsőkön húzkodva felfelé a kocsiját kiáltott vissza. – Aki a Tabánban megél, az a jég hátán sincs elveszve, ugyebár!

„Úgy, úgy – gondolta Emma –, de azért jöhetne már ez a Mili!”

Csakhogy az ifjabb Hangay lány a következő húsz percben sem mutatkozott sehol, a bőröndje mellett ácsorgó kisasszony viszont egyre többeknek szúrt szemet. Először két, talán a közeli Százházból elcsavargott utcagyerek ajánlkozott, hogy kocsit fognak és a bőröndöt néhány fillérért mindjárt el is cipelik a drosztig, majd egy görbe hátú, talpig feketébe öltözött matróna vicsorgott rá Emmára, bajszos orra alatt mormogva, hogy: „Szégyentelen perszóna, az Isten majd megbüntet tégedet!”

„Már el is kezdte, néni! – merengett utána a leány anélkül, hogy cseppnyi haragot érzett volna. – Mili tán meg sem kapta a sürgönyt, nálam pedig nincs elég pénz, hogy átkocsizzak Budára. A végén még kénytelen leszek szobát venni odaát, abban a főhercegi szállóban, és holnap betérni a bankba, hogy...”

– *Ein wunderbar Prinzessin!*¹⁵ – A túlfűtött kiáltás Emma háta mögött csattant fel. – Már meg ne haragudják, édes

¹⁴ „ötlet, tanács” – a jiddis *eze* (tanács) és a héber *ecáh* (tanács) szóból ered.

¹⁵ Egy gyönyörű hercegnő! (német)

kisnaccsád, de ha angyalt látok a földre szállni, nekem azt muszáj mindjárt a fél világnak hírül adni!

Hangay Emma a férfi felé fordult, és alaposan végigmérte őt. Mivel az illető három lépcsőfokkal feljebb állt, előbb a méregdrága borjúbőr cipőt vette szemügyre, majd az élére vasalt, hófehér nadrág, atlaszselyem mellény, rózsaszín ing, keményített gallér és a bohém mód lazára kötött csokornyakkendő következett. A férfiú lapos hasán arany óralánc ívelt keresztül, jobb kezében, melynek kisujján brilles gyűrű csillant, karcsú sétatálca billegett, szintén rózsaszín puha-kalapját pedig kissé félrecsapva hordta.

– Csodáljon csak, kisnaccsád, ameddig tetszik, hisz van mit – harsant fel ismét az iménti, kávéházak füstös levegőjétől kissé már karcos hang. A fiatalember, aki tán még a harmincat sem töltötte be, bal kezét nadrágja zsebébe dugva oly mozdulatot tett, mintha az orfeum fényeiben sütkérezve, tollbokrétás táncos lányok gyűrűjében fogadná a tapsvihart. Simára borotvált állával, kackiás bajuszkájával, brillantinozott hajával valóban impozáns látványt nyújthatott volna, csakhogy...

Csakhogy Emmának a borjúbőr cipő rég félretaposott sarka, az óralánccról itt-ott lepattogzott aranyozás rút foltjai, a brillgyűrű festett üvegre hajazó, tompa fénye és a mellény kirojtosodott széle sem kerülte el a figyelmét.

– Most már elég lesz, kedves – nevetett a férfiú, könnyed léptekkel ereszkedve le a lépcsőn, hogy aztán baljába átvéve sétatálcáját, a leány kezéért nyúljon. – Kisztihand, ha szabad!

– Nem, uram, nem szabad! – lépett hátrébb Emma. – Sajnálom, de én nem ismerem magát, és úgy vélem, ezen nincs is kedvem változtatni!

– Óvatosak vagyunk – biccentett a férfiú magabiztos vigyorral. – Nagyon helyes! A keyyed ruhája két évvel korábbi divat szerint szabott, a kalapját sem Pesten készítették, ez a vászontáska pedig... Már megbocsásson az őszintéért, de magácskáról szinte ordít, hogy vidékről jött.

– Aligha gondolnám, hogy ehhez, avagy a toailettemhez bármi köze volna.

– Még nincs, de perceken belül lehet. – A férfi Emmára kacsintott, majd megpörgette a sétapálcáját. – Ha tilos a kézcsoók, hát anélkül mutatom be magamat. Nevem Krajcár Ödön, aki a te jó szerencsédnek kovácsa!

A pimaszul magabiztos vigyor, és az, hogy hirtelen letegezte őt, még óvatosabbá tette a leányt. Útiládája mellé lépett, bal tenyerét ráfektette annak tetejére, és gyors pillantást vetett a környékre. Néhány rossz arcú, kopott ruhás, alkalmi munkák és zuállések egymást váltó viharában edződött fickó már korábban is sündörgött a közelben, most azonban közelebb húzódtak, kíváncsian lesve, mi fog történni.

– Vessünk véget ennek a kutyakomédiának, drága – szölt Krajcár, mint aki máris unja a beszélgetést, amit pedig ő maga kezdeményezett. – Tudom én jól, ki vagy, hiszen rád van írva. Vidéki lány, túl a fruska koron, aki most szerencsét próbálni ruccant fel a székesfővárosba, mert azt hiszi, hogy itt még az utcakövek is cukorból vannak. Az apád tanító, kishivatalnok, esetleg szolgabíró lehet. Szigorú és felettebb maradi ember, aki hozzá akar kényszeríteni valami vén pojácához, ezáltal remélve előléptetést vagy zsíros üzletet. Szölj, ha tévedek!

– Téved.

– Sebaj. A történeted itt úgysem érdekel senkit. A lényeg csak annyi, hogy akadnak-e álmaid? Nem! Ne is válaszolj, majd én kitalálom! Otthon, a félhomályos szalonban tanulgattál kicsit klimpírozni és énekelni, igaz?! Persze vendégségek idején rendre előadtad silány kis tudományodat, mire az operában, orfeumban sosem járt rokonságod mindjárt az egekig magasztalta aligha létező tehetségedet. Bizony, így szokott ez lenni! Most meg itt állsz a nagyváros közepén, mert elszöktél otthonról, ám senkit nem ismersz, aki segítene elindulni az énekesi pályán. Vagyishogy eddig nem ismertél senkit, de a jó szerencse most eléd kormányozta a Döncit, aki az összes színházi emberrel bruderban van! Akarod-e, hogy beprotezsáljalak a Nemzetibe?

– Sem oda, sem máshova – felelte Emma oly éles, kimért hangon, hogy azzal akár szalámit is lehetett volna szeletelni.

TETSZIK? MI IS NAGYON SZERETJÜK.

Szívből ajánljuk,
ha öröme és felszabadult percekre vágysz!

**Már rendelhető!
ÉLVEZD MIHAMARABB!**

**MOST
KEDVEZMÉNNYEL**

lehet a tiéd!

[Megnézem.](#)

NE HAGYD KI!

Rendeld meg most a kiadónál!

Még több jó könyv

megjelenését támogatom veled.

[Imádom a jó könyveket. Kérem máris!](#)

– Inkább arra kérném, hogy hagyjon engem békén, és távozzék a közelemből, különben megkeserüli!

– Nohát, karmolni is tud a kicsike – nevetett fel ismét Krajcár, majd közelebb lépve botjával az útiláda tetejére csapott. Ha Emma el nem rántja a kezét, az ujjai bánták volna e váratlan tettet, így viszont a csomagja került közvetlen veszélybe.

– Maga egészen bolond, uram! – mondta Emma.

– Ebben végre egyetértünk – biccentett Krajcár. – Bolond vagyok, amiért egy vidéki libának, aki épp csak leesett a vonatról, segítő kezét próbálok nyújtani, pedig látható, hogy nem érdemli meg. Mit lehet azonban tenni, ha egyszer ilyen az én áldott, jó szívem?! Dönci szeme észreveszi a porban heverő gyémántot, és bár nincs rá szüksége, mégis lehajol érte, hogy aztán segítsen neki fennen ragyogni. Te, liba, én beviszlek tégedet a Somosyhoz! Mit szólsz? Ha van némi hangod, mehetsz a kórusba, ahonnan aztán már a te dolgod lesz kivakarózni, vagy... Lássuk csak! Az alakod sem megvetendő, szóval még valami totyakos mágnást is felcísihetsz magadnak, aki...

– Ebben a minutumban hagyja ezt abba, különben rendőrért kiáltok – nézett a férfiú szemébe Emma.

– Arra itt nem lesz semmi szükség – szólalt meg ekkor egy vidáman gyöngyöző, üde hang. – Igaz-e, Döncike?

Krajcár úr vonásai egyetlen szempillantás alatt változtak meg. Orra vékonyra nyúlt, álla leesett, ajka remegni kezdett, és bár jócskán kent magára pirosítót, ami az éjszakai életet élő piperkőcök megszokott kelléke, orcája most a gázlámpák fényében mégis holtsápadtnak tűnt.

– Mi... Mi... – habogta. – Mili méltósága, kegyed meg hogy a csudába kerül ide?

– Éppoly sebesen, ahogy te most eltűnsz – felelte Ambrózy báróné a nővérebe karolva. – Gáspár bácsi, kérem, segítsen neki!

A semmirekellő kis vigéc tarkóját ekkor hatalmas marok ragadta meg, ő pedig rongybabaként lendült a bokrok felé.

Emma boldogan ölelte magához kishúgát, bár a keze még mindig remegett, és már nem is nagyon figyelt Vén Bódis Gáspár dörmögő hangjára, mely Krajcár Ödön fülébe durzult.

– No, gyöjjön csak, fiatalúr, oszt lássuk, milyen törékeny ez a pálca, amivel maga bőröndöket csapkod?!